

Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΩΝ ΤΟΥ ΔΕΙΚΤΟΥ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΟΥ

Υπό τοῦ κ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΧΑΣΑΚΗ

Διὰ τὴν διαπιστώσωμεν τὴν ὀρθότητα τῶν ἐρμηνειῶν, ποὺ δίδονται εἰς τὰς μηνιαίας διακυμάνσεις τοῦ Γενικοῦ Δείκτου Τιμῶν τοῦ καταναλωτοῦ, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐκθέσωμεν τὸ πρῶτον, ποῖον σκοπὸν ἔχει ἡ κατάρτισις ἐνὸς τοιοῦτου δείκτου καὶ ἐν μεγίστη συντομίᾳ ποῖαι μέθοδοι ἐφαρμόζονται διεθνῶς διὰ τὸν ὑπολογισμὸν αὐτοῦ. Ὁ δείκτης λοιπὸν αὐτὸς (καὶ ἐν προκειμένῳ χάριν ἀπλουστεύσεως δὲν ἀναφερόμεθα εἰς τοὺς ὀρισμούς, οἱ ὅποιοι ἐκτίθενται εἰς τὸ σχετικὸν τεύχος τῆς Ε.Σ.Υ.Ε.), ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν εἰς ποσοστὰ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν σύγκρισιν δύο, κατὰ μέσον ὄρον, ἐπιπέδων λιανικῶν τιμῶν, ἐνὸς ἐπιπέδου λιανικῶν τιμῶν, τὸ ὁποῖον προηγείται συνήθως χρονικῶς καὶ λαμβάνεται ὡς βάσις συγκρίσεως καὶ ἐνὸς τοιοῦτου, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν τρέχουσαν χρονικὴν περιόδον. Αἱ τιμαὶ ὅμως αὐταὶ καθ' ἑαυτὰ οὐδεμίαν ἐν προκειμένῳ σημασίαν κέκτηνται, ἐὰν δὲν συνδεθῶν με ὠρισμένας ποσοτήτας, αἱ ὅποια ὑπεισέρχονται εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ τελευταίου καταναλωτοῦ καὶ μάλιστα ποσότητος ὠρισμένων ἀγαθῶν (ὑπηρεσιῶν). Εἶναι δὲ φυσικὴ συνέπεια ἐξ ὅλης τῆς πληθώρας τῶν ἀγαθῶν νὰ ἐπιλεγῶν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐμφανίζουν τὴν μεγαλυτέραν κατὰ μέσον ὄρον συχνότητα ἀγορᾶς καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἀντιπροσωπευτικότητα ἀπὸ τῆς πλευρᾶς μεταβολῶν τῶν τιμῶν. Κατ' οὐσίαν λοιπὸν ἔχομεν σύγκρισιν δύο χρηματικῶν ἀξιών. Αἱ ἀξίαι ὅμως ἐπηρεάζονται ἀπὸ δύο παράγοντας: τὸν παράγοντα τῶν ποσοτήτων καὶ τὸν παράγοντα τῶν τιμῶν. Ἐὰν θεωρήσωμεν σταθερὸν τὸν παράγοντα τῶν ποσοτήτων, τότε ἡ σύγκρισίς μας περιορίζεται εἰς τὸν παράγοντα τῶν τιμῶν. Εἰς ὅλας τὰς χώρας λαμβάνεται ὡς σταθερὸς ὁ παράγον τῶν ποσοτήτων τῆς χρονικῆς περιόδου βάσεως συγκρίσεως τῶν τιμῶν ἢ τοιαύτης κειμένης πλησίον εἰς τὴν βάση. Ἐπομένως ὑποτίθεται ὅτι ὁ μέσος ὄρος τῶν ἐτησίων δαπανῶν κατανέμεται ἰσομεγέθως καθ' ὅλον τὸ δωδεκάμηνον διάστημα. Εἶναι ὅμως παγκοίνως γνωστὸν ὅτι αἱ δαπάναι. ὄλων ἐν γένει τῶν ἀγαθῶν, πλην τῶν τοῦ ἐνοικίου, ἐμφανίζουν μιὰν ἐποχικότητα, ἀνεξαρτήτως ἂν αἱ διάφοροι ἐποχικότητες, λόγῳ ἀντιθέτων τάσεων, ἐξουδετεροῦνται ἢ μὴ μέσα εἰς τὸν Γενικὸν δείκτην. Εἶναι φυσικὴ συνέπεια ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ νοικοκυριά νὰ δαπανοῦν τὸ καλοκαίρι ὀλιγώτερα διὰ φωτισμὸν παρὰ τὸν χειμῶνα. Ὁ δείκτης τιμῶν τοῦ καταναλωτοῦ ὑπόκειται καὶ αὐτὸς, ὅπως κάθε στατιστικὸς ἀριθμὸς, εἰς ὠρισμένα σφάλματα καὶ εἰδικῶς ἐν προκειμένῳ εἰς συστηματικὰ τοιαῦτα. Διὰ τὸν λόγον ἀκριβῶς αὐτὸν πλείσται χώραι θεωροῦν περιττὴν τὴν ἀναγραφὴν τῶν δεκαδικῶν, τὰ ὁποῖα στρογγυλοποιοῦν ἀναλόγως (ἀντὶ 107,6 δημοσιεύουν 108,0).

ΑΙ ΤΙΜΑΙ ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΩΣ ΔΙΕΡΕΥΝΩΜΕΝΑΙ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ τιμαὶ βραχυχρονίως διερευνώμεναι δὲν ἐμφανίζουν τὴν αὐτὴν τάσιν. Μὲ ἄλλους λόγους ὁ μηνιαίος Γενικὸς δείκτης τιμῶν τοῦ καταναλωτοῦ ὑφίσταται

τόσον ύψωτικές, όσον καί πτωτικές επίδράσεις. Είναι όμως γενικών ψυχολογικών φαινό-
μενον «τò μάτι του καταναλωτού» νά είναι έστραμμένον μόνον εις τās ύψωτικές επίδρά-
σεις του δείκτου. Καί όχι μόνον αυτό άλλ' εις πλείστας περιπτώσεις προεξοφλεί μελλον-
τικήν αύξησιν του δείκτου, την όποιαν μεταβιβάζει εις τόν τρέχοντα προϋπολογισμόν τών
δαπανών του. Έάν π.χ. τὰ τρία μέλη από τὰ όποια άποτελείται έν νοικοκυριό καπνίζουν
ανά έν κυτίον σιγαρέττων ήπερσιώς καί 6 δρχ. έκαστον, δαπανούν μηνιαίως 540 δρχ.
(Μήν = 30 ήμέραι). Έάν υποθέσωμεν ότι ή τιμή τών σιγαρέττων, δια τόν άλφα ή βήτα
λόγον, ηύξήθη κατά τās δύο τελευταίας ήμέρας του τρέχοντος μηνός κατά 50 % ήτοι από
δρχ. 6 άνήλθεν εις δρχ. 9 καί ότι ή αύξησις αύτη τής τιμής ουδεμίαν επίδρασιν θά ειχεν
έπι τής καταναλισκομένης ποσότητος σιγαρέττων, τότε τò νοικοκυριό θά δαπανήση 558
δρχ. με σταθμικήν τιμήν 6,20 δρχ. κατά κυτίον σιγαρέττων καί έπομένως ó άτομικός
δείκτης τής τιμής τών σιγαρέττων θά αύξηθι κατά 3 1)3 έναντι αύξήσεως 50%, ήτις θά
άναφέρεται καί τόν έπόμενον μήνα. Άναλόγως δέ τής οικονομικής σημασίας την όποιαν
έχει ή κατά μέσον όρον δαπάνη σιγαρέττων δια τὰ άστικά νοικοκυριά θά έπηρεασθι ύψω-
τικώς καί ó Γενικός δείκτης τιμών του καταναλωτού. Έάν νύν υποθέσωμεν ότι έχομεν επί-
τικώς καί ó Γενικός δείκτης τιμών του όποιου όμως μόνον τò έν μέλος είναι καπνιστής, τότε είναι
σις τριμελές τι νοικοκυριό, του όποιου όμως μόνον τò έν μέλος είναι καπνιστής, τότε είναι
φυσική συνέπεια ή αύξησις τής τιμής τών σιγαρέττων νά έπηρεάσθι όλιγώτερον τās δα-
πάνας δια σιγαρέττα του δευτέρου τούτου νοικοκυριού. Έάν μάλιστα υποθέσωμεν ότι καί
τὰ τρία μέλη του νοικοκυριού δέν καπνίζουν, τότε, προϋποτιθεμένων σταθερών τών τιμών
τών λοιπών αγαθών, ή αύξησις του Γενικού δείκτου δια τò νοικοκυριό τούτο θά είναι τε-
λείως είκονική.

ΔΥΣΧΕΡΗΣ Η ΚΑΤΑΡΤΙΣΙΣ ΠΟΛΛΩΝ ΤΙΜΑΡΙΘΜΩΝ

Τὰ άνωτέρω παραδείγματα δίδουν λαβήν καί εις πολλές άλλας σκέψεις. Διατί νά
μη καταρτίζεται ένας δείκτης τιμών δια νοικοκυριά έχοντα ώρισμένον εισόδημα; Διατί νά
μη ληφθι ύπ' όψιν καί ή διαφορετική σύνθεσις ή μέγεθος τών νοικοκυριών, που θά υπά-
γωνται εις τò άνω ώρισμένον εισόδημα; Διατί νά μη ύπολογίζωνται καί δείκται οι όποιοί
νά λαμβάνουν ύπ' όψιν την διαφορετικήν κοινωνικήν θέσιν του άρχηγού του νοικοκυριού,
νά μάλιστα πρόκειται περι τού κυρίως εισοδηματούχου, όποτε ή κοινωνική θέσις αυτού
θά έπηρεάζι φυσικά την διάρθρωσιν τών δαπανών του νοικοκυριού; Καί τέλος εάν υποθέ-
θαι έπηρεάζι φυσικά την διάρθρωσιν τών δαπανών του νοικοκυριού με τò αυτό χρηματικόν εισόδημα, την
αύτην σύνθεσιν καί μέγεθος καί την αύτην κοινωνικήν θέσιν τών κυρίων εισοδηματούχων,
πώς είναι δυνατόν νά είπωμεν μετά βεβαιότητος ότι ή διάρθρωσις τών δαπανών αυτών θά
συμπίπτουν μαθηματικώς; Πώς θά μετρηθι ή ύποκειμενική άπόλαυσις την όποιαν αισθά-
νεται τò άτομον δια τής ίκανοποιήσεως τών ανάγκών του, την όποιαν πραγματοποιεί δια
τών δαπανών του; Κατ' αυτόν όμως τόν τρόπον θά έπρεπε, καί του χωρίς νά ληφθι ύπ'
όψιν ó τοπικός παράγων, νά κατηρτίζοντο είκοσι τουλάχιστον δείκται τιμών, οι
όποιοι όμως καί πάλιν, άναλόγως τών χαρακτηριστικών έπι τών όποιών θά έστηριζόμεθα
δια την κατάταξιν εις ομάδας τών 800.000 περίπου άστικών νοικοκυριών, δέν θά ήτο
ποτέ δυνατόν νά ίκανοποιούν τās άπαιτήσεις όλων τών νοικοκυριών με τās ποικιλομόρφους
τάσεις καταναλώσεως αυτών.

ΕΥΧΕΡΗΣ Ο ΕΛΕΓΧΟΣ

Ό Γενικός δείκτης τιμών του καταναλωτού ύποδιαιρείται εις έννέα ειδικούς δείκτας,
άντιπροσωπευτικούς τής κινήσεως τών τιμών τόσον βασικών, όσον καί μη βασικών αγα-
θών. Ταύτα άλλως τε άναφέρονται λεπτομερώς, καί μάλιστα με τούς αντίστοιχους συντε-
λεστας σταθμίσεως, εις ειδικόν δημοσίευμα τής Ε.Σ.Υ.Ε. Ό έρευνητής έπομένως, ó όποίος
έπιθυμεί νά άσκήσθι οίανδήποτε κριτικήν έπι τής κινήσεως τών τιμών έχει την ευχέρειαν

να πράξη τούτο διά καταλλήλων συνδυασμών και εις κάθε χρονικήν στιγμήν, αρκεί να ἔχη ὑπ' ὄψει του τὰς ἀτελείας αἱ ὁποῖαι ἐνυπάρχουν εἰς τὴν κατάρτισιν κάθε δείκτου.

Ὁ Γενικὸς δείκτης τιμῶν τοῦ καταναλωτοῦ στηρίζεται εἰς τὴν κατὰ μέσον ὄρον σύνθεσιν τῆς καταναλωτικῆς δαπάνης ἀγορῶν τῶν ἀστικῶν νοικοκυριῶν τῆς χώρας, ἣτις πρόεκυψεν ἀπὸ μίαν ἔρευναν ἡ ὁποία ἐγένετο εἰς 25 πόλεις κατὰ τὸ ἔτος 1957)1958 καὶ περιέλαβε 3000 περίπου νοικοκυριά. Εἰδικῶς διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν συντελεστῶν σταθμίσεως τοῦ δείκτου, οἵτινες ἀντιπροσωπεύουν τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς ἐκάστης ἐπὶ μέρους δαπάνης εἰς τὴν συνολικὴν τοιαύτην, ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶναι πλέον ἢ ἰκανοποιητικὸς, ἐὰν δὲ ἡ ἔρευνα δὲν ἐπεδίωκε καὶ ἄλλους σκοποὺς θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς «πολυτελής». Ἐφ' ὅσον λοιπὸν ὁ δείκτης στηρίζεται εἰς τὴν κατὰ μέσον ὄρον σύνθεσιν τῆς καταναλώσεως δὲν ἀναφέρεται εἰς συγκεκριμένην ὁμάδα νοικοκυραίων οὔτε ἀπὸ πλευρᾶς εἰσοδήματος — συνολικῆς δαπάνης, οὔτε ἀπὸ πλευρᾶς μεγέθους, οὔτε ἀπὸ πλευρᾶς συνθέσεως νοικοκυριοῦ, οὔτε ἀπὸ πλευρᾶς κοινωνικῆς θέσεως τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ νοικοκυριοῦ. Οὕτως, ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ, ἡ ἔκφρασις: «ἀντικειμενικοποιεῖ» εἰς ἓνα μέσον ὄρον ὅλας ἐν γένει τὰς μεταβολὰς τῶν τιμῶν, αἵτινες ὑποκειμενικῶς θίγουν ὄλους τοὺς ἀστούς καταναλωτάς.